

WPROWADZENIE

Ewaluacja jest warunkiem *sine qua non* każdego procesu dydaktycznego. Dostarcza ona informacji zwrotnej o skuteczności nauczania oraz uczenia się i umożliwia wprowadzenie ewentualnych modyfikacji. Ewaluacji często dokonujemy w sposób retrospektywny, badając, czy określone cele kształcenia zostały osiągnięte. Podlegają jej również stosowane narzędzia pomiaru, wykorzystywane techniki i materiały, a nawet zachowanie egzaminatora/nauczyciela w sytuacji egzaminacyjnej lub w klasie, np. w trakcie poprawiania błędów. Wszystkie te elementy wpływają na ostateczny kształt kursu językowego, a w konsekwencji na osiągnięcia ucznia. Artykuły zebrane w niniejszym tomie dotyczą szeroko pojmowanej ewaluacji elementów procesu nauczania, odwołując się do anglosaskiego rozróżnienia terminów ewaluacja (ang. *evaluation*) i ocenianie (ang. *assessment*), w którym to termin pierwszy jest pojęciem szerszym i zawiera również ocenę postępów ucznia.

Tom otwiera artykuł Hanny Komorowskiej-Janowskiej rozprawiający się z popularnymi mitami na temat funkcji i sposobów oceniania w edukacji szkolnej, a w szczególności niedocenianiem osiągnięć glottodydaktyki we wczesnych fazach rozwoju spowodowanym przez naiwną wiarę w ciągłą możliwość postępu. Podejście takie skutkuje pozornym odrzuceniem przeszłości, gdy tak naprawdę w edukacji wciąż powraca się do metod i technik już dawno stosowanych, jednakże często na nowo popularyzowanych w zmienionej nieco formie. Jako przykład Autorka podaje techniki znane z metod gramatyczno-tłumaczeniowej i audiolingwalnej wciąż stosowane w masowej edukacji, również do sprawdzania umiejętności komunikacyjnych. Krytykuje też przedstawianie oceniania kształtującego jako innowacji pedagogicznej. Jednocześnie Autorka wskazuje, że w dobie standaryzacji i egzaminów doniosłym mitem jest indywidualizacja w ocenianiu.

Kolejne trzy artykuły traktują o ocenianiu jako weryfikacji osiągniętych efektów kształcenia. Anna Bąk-Średnicka poddała analizie sposoby oceny zamierzonych efektów kształcenia nauczycieli języków obcych w trakcie praktyk pedagogicznych w wybranych polskich uczelniach. Jej celem było zbadanie, czy sposoby oceny postępów odpowiadają zakładanym efektom, tj. rozwijaniu

autonomii studenta-przyszłego nauczyciela poprzez refleksję. Autorka zauważa duży rozróżnienie pomiędzy deklarowanymi celami kształcenia i stosowanymi metodami oceny ich osiągnięć, które najczęściej są sumatywne, nie wspierają więc systematycznego rozwoju refleksji, np. poprzez narrację.

Monika Grabowska również zajmuje się oceną kompetencji studentów-przyszłych nauczycieli, tym razem z pozycji mentora w szkole ćwiczeń. Poddaje ona analizie dokumenty wypełniane przez szkolnych opiekunów praktyk pod kątem używanej terminologii, a następnie porównuje je z deskryptorami w *Europejskim portfolio dla studentów – przyszłych nauczycieli języków obcych*. Zauważywszy rozdzźwięk pomiędzy oboma dokumentami, postuluje konieczność bliższej współpracy pomiędzy mentorami i uniwersytetem.

Z kolei Katarzyna Nosidlak porusza kwestię modelowania odpowiednich zachowań w trakcie egzaminów ustnych w celu uzyskania jak najwyższej oceny i wykazania spełnienia wymagań. Zakłada ona, że pewne predyspozycje osobowościowe można kształtować w celu uzyskania korzystnej autoprezentacji. W sytuacji egzaminów ustnych oznacza to, np. panowanie nad stresem, pozowanie na osobę bardziej ekstrawertyczną niż się nią jest w rzeczywistości. Tezy te poparte są krótkim badaniem ankietowym, w którym studenci wskazali przykłady prezentacji innego 'Ja' w sytuacji egzaminacyjnej.

Kwestia aspektów afektywnych w procesie nauczania języków obcych jest poruszana również przez Ewę Papierz-Łapsę, która w badaniu biograficznym trzech doświadczonych nauczycielek języka niemieckiego dokonuje ewaluacji tożsamości zawodowej respondentek w fazie zaburzenia stabilizacji. Kryzys tożsamości nauczyciela charakteryzują negatywne stany emocjonalne, potencjalnie mogące wpływać na proces nauczania.

Kolejne artykuły omawiają wpływ oceniania poszczególnych komponentów procesu dydaktycznego na rozwijanie kompetencji obcojęzycznych. Agnieszka Dryjańska w swoim artykule omawia kompetencje warunkujące opanowanie sprawności pisania w języku obcym na poziomie A2, tj. kompetencję syntaktyczną, gramatyczną, leksykalną i ortograficzną. Argumentuje ona za koniecznością odpowiedniej poprawy błędów językowych jako formy oceny kształtującej, pozwalającej na osiągnięcie postępów w nauczaniu. Dla ilustracji tych tez Autorka przedstawia wyniki badania przeprowadzonego wśród studentów pierwszego roku filologii romańskiej na temat ich percepcji trudności w pisaniu, potrzeb i oczekiwań.

Podejście do poprawy błędów, tym razem w komunikacji ustnej, omawia również Ewa Półtorak. Dokonuje ona przeglądu definicji błędu językowego, a także podejść do poprawy i jej funkcji. Autorka prezentuje wyniki badań kwestionariuszowych przeprowadzonych wśród początkujących uczących się języka francuskiego jako drugiego. Jej głównym celem jest zbadanie, jak

studenci postrzegają poprawianie błędów: czy jako sposób oceny ich kompetencji, czy jako okazję do jej doskonalenia.

Analizę percepcji oceniania sprawności mówienia i pisania w języku obcym przez nastoletnich uczących się prezentuje także Anna Czura. W swoich badaniach wykorzystuje inną metodę, tj. analizę zdarzeń krytycznych. Autorka przeprowadziła wywiady z nastoletnimi uczniami, prosząc ich o przywołanie zarówno pozytywnych, jak i negatywnych wspomnień z sytuacji egzaminacyjnych. Respondenci w większości przypadków pozytywnie reagowali na ocenę ustnej lub pisemnej wypowiedzi, podkreślając autentyczność sytuacji, swobodę działań językowych i sprawiedliwe kryteria oceny. Zwracali jednak uwagę na zbyt małe zaznajamianie uczniów z kryteriami wypowiedzi w klasie.

Inne spojrzenie na zagadnienie ewaluacji przyjęli w swoim artykule Mirosław Pawlak, Mariusz Kruk i Joanna Zawodniak, którzy traktują klasę językową jako miejsce badań empirycznych. Z tej perspektywy dokonują przeglądu i oceny narzędzi, jakie mogą być stosowane w badaniu stanów afektywnych, w tym przypadku nudy na lekcji języka obcego. Analizują je zarówno w skali makro, omawiając wykorzystanie ankiet retrospekcyjnych, skal poziomujących, jak i mikro, pokazując użycie dzienników sesji, wywiadów, tabel ewaluacyjnych, opisów sytuacyjnych. Prezentują również przykłady badań z wykorzystaniem wspomnianych narzędzi.

Mirosław Pawlak przedstawia analizę zadań, które są stosowane do testowania gramatyki języka obcego, jednocześnie postulując konieczność uzupełniania tradycyjnych technik o zadania komunikacyjne wymagających od testowanego wykazania się znajomością nie tylko formy gramatycznej, lecz także utajonych lub głęboko zautomatyzowanych aspektów semantycznych i pragmatycznych. Podejście takie, argumentuje Autor, nie tylko podnosi trafność testów gramatycznych, wymusza również odpowiednie, tj. komunikacyjne podejście pedagogiczne do nauczania gramatyki.

Wreszcie w ostatnim artykule Piotr Malinowski poddaje ewaluacji wybrane podręczniki do nauczania języka angielskiego w klasie 7. szkoły podstawowej pod kątem zastosowania w nich technologii informacyjno-komunikacyjnych. Powodem podjęcia tego badania jest wskazana w podstawie programowej konieczność rozwijania kompetencji cyfrowych i autonomii ucznia. Autor wskazuje zbyt małą obecność zadań z TIK wspierających działania autonomiczne uczniów.

Przedstawione zagadnienia pokazują, że ewaluacja nauczania i uczenia się jest procesem bardzo złożonym, który może podlegać wielu czynnikom afektywnym. Mamy nadzieję, że różnorodność zawartych w tomie artykułów spotka się z Państwa zainteresowaniem.

*Joanna Rokita-Jaśkow
Melanie Ellis*